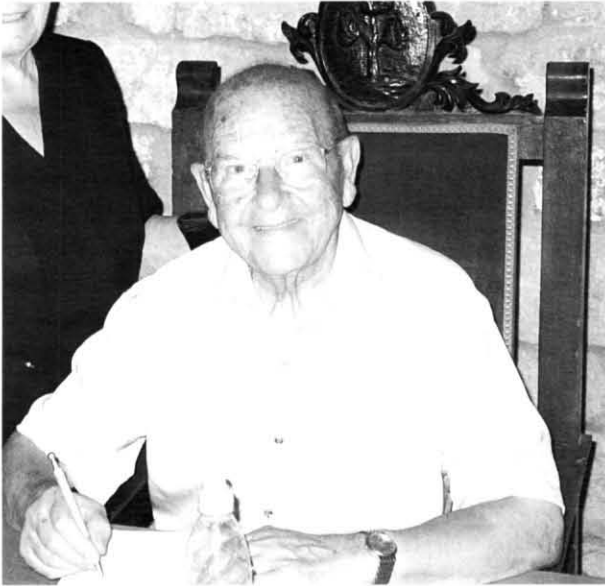

Les vivències de Tomàs Gil Membrado

Joaquim Ferràs Prats

La presentació d'un llibre sempre és important, però ho és més quan es publica a la Terra Alta i quan l'escriu un terraltí com Tomàs Gil Membrado, que com molts altres va haver d'emigrar no per voluntat pròpia sinó per necessitat. Ell diu que li ha costat molt fer aquest llibre anomenat *Les meves vivències*, però l'amic Tomàs ha sabut fer una narració planera i ben construïda, que des de la primera pàgina enganxa al lector. De fet són les seves memòries, que a la vegada són les seves vivències o al menys aquelles que l'autor ha seleccionat com a més rellevants al llarg de la seva intensa vida des d'aquell llunyà 20 d'abril de 1915 en que va nàixer a Horta.¹

Les vivències de Tomàs són també les vivències d'un poble com Orta que està contínuament present al relat i també les vivències de tota una generació que li va tocar passar el mal tràngol d'una de les experiències més horroses que pot viure un ésser humà com és la guerra, la guerra *incivil* com ell la qualifica, perquè és tot el contrari a que pot aspirar la civilització. Tomàs és un home que no guarda rancor dels fets passats, i ell sempre ho manifesta sincerament perquè té un gran cor. El llarg

captiveri que va patir acabada la guerra, era en part a causa de la revenja que es prenién alguns personatges amb nom i cognoms del seu poble. Perdonar no vol dir oblidar i els fets passats s'han de poder explicar, perquè el patiment d'una generació ha de servir d'exemple i lliçó a les generacions futures per a no cometre els mateixos errors. Cal lluitar contra la desmemòria històrica, i en aquest llibre l'autor fa una aportació valuosa a la memòria col·lectiva de la nostra història recent.

Tomàs era fill d'una família humil d'Orta, el seu pare era pagès i la seva mare cosidora. De ben jove va respirar a casa un ambient d'esqueres, però ja en aquells llunyans moments d'angoixa i confusió quan va esclatar la guerra, tenia suficient sentit crític per discernir els bons actes dels que no ho eren. Que les atrocitats i les salvatjades no tenien ideologia, sinó que eren les persones, fossin del bàndol que fossin, les que amb la seva actitud i els seus fets es qualificaven a si mateixes.

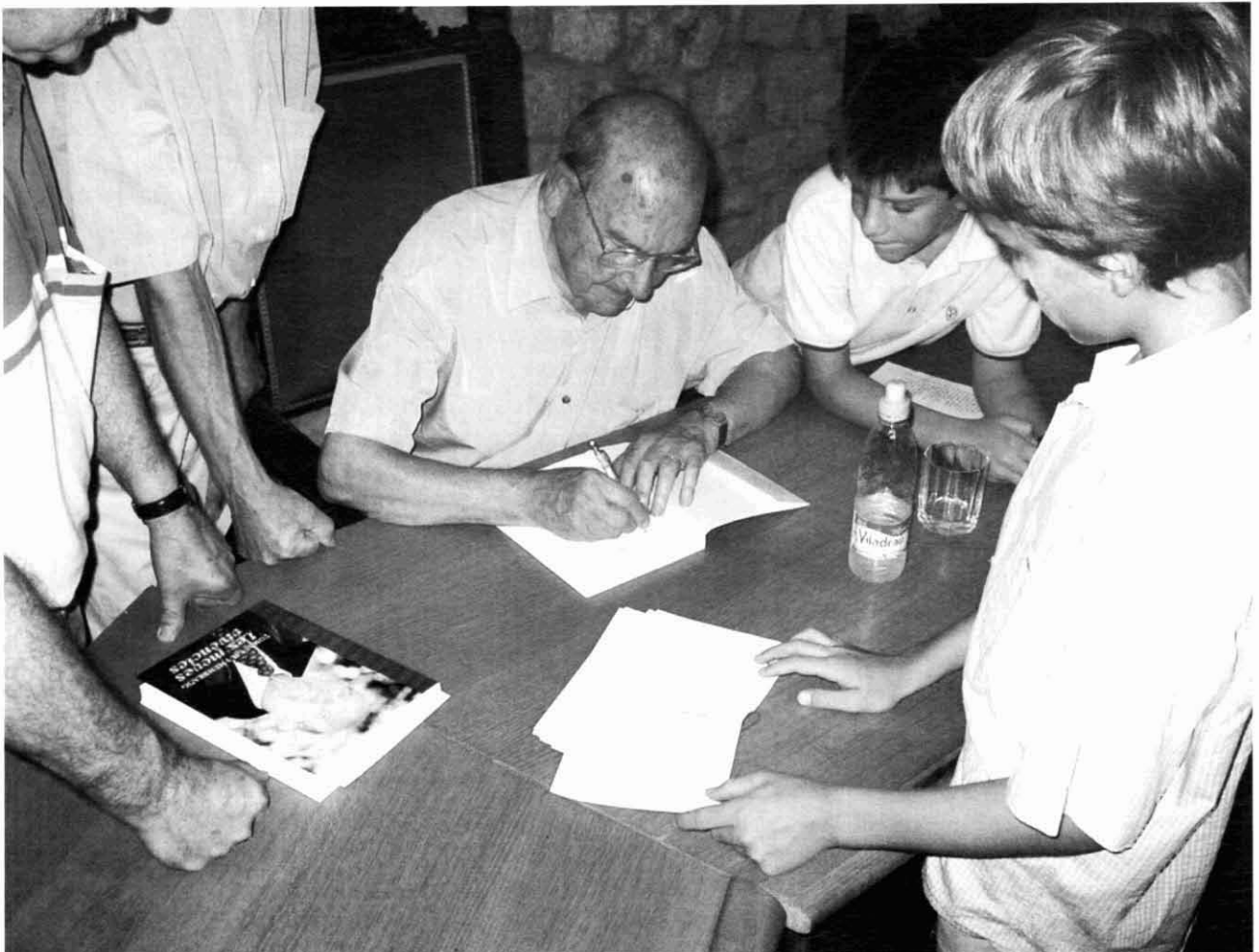
En el llibre hi ha dues parts marcadament dramàtiques, com són les vivències de la guerra i la mort de la seva estimada esposa Rosa, que demostren com l'home és capaç de superar-se davant les adversitats i contrarietats més grans. Però si una cosa destaca al llarg de la vida de l'autor, fins i tot en els moments més amargs i difícils, és la música. La música, és sens dubte, el do més preuat de Tomàs. Sense la música la seua vida estaria mancada d'un element que m'atreveria a dir que és el seu principal sentit. Ja de ben petit, després de la primera comunió es va entestar en estudiar solfeig i cornetí com els joves del poble i va donar les primeres passes musicals de la ma del llavors director de la banda Joaquín Antonio Vives. Després, ja instaurada la república, el professor Frederic Zaragoza li va aconsellar deixar l'aixada si pretenia que les seves mans continuessin acarant el violí, i així va ser com va deixar l'agricultura i seguir l'exemple de la mare va esdevenir sastre

de professió. Durant aquell període, donades les penúries que es passaven al poble, va traslladar-se a Barcelona amb la seua família, on amb un professor particular estudiava piano i harmonia. La ciutat li brinda la possibilitat de fer escapades al Palau de la Música a escoltar Pau Casals, els concerts de la Banda Municipal de Barcelona, les ballades de sardanes, el teatre, les sarsueles ... fins que l'inici de la guerra i els avatars de la vida després d'un llarg periple al front que narra molt be, el van portar a estar presoner i a recórrer un grapat de presons. Ni en aquestes dures circumstàncies Tomàs va deixar de pensar en la música. Al contrari, era un bàlsam per a la seua ment i el seu cor. Com ell diu: *la música era el meu talismà, la millor medicina que apaivagava els meus sofriments*. Amb una llibreta, un petit regle i una estilogràfica en tenia prou per fer exercicis de composició i harmonia. La música sempre a brollat i sonat dins el seu cap. A la presó de Santoña, va ser quan un altre presoner li va portar una lletra perquè li posés música. Era una lletra poètica, i

com ell explica en aquell moment de defalliment: *cada vers era una batallada que colpia tot el meu sentir, cada vers era la resplendor que els meus ulls necessitaven i cada vers la carícia perfumada de la meua terra, l'embriagament de la seva bellesa, l'esperit que inflama el cor*. Així va ser com en aquestes estranyes circumstàncies va nàixer la primera sardana de Tomàs Gil Membrado.

Estant presoner a Bilbao va formar part de l'orfeó del centre on estava reclòs, on alguns del cantaires ho havien estat de l'orfeó donostiarra. En aquestes dures circumstàncies s'entaulen amistats d'aquelles que duren tota la vida. A la narració del llibre hi trobareu moments durs i desagradables i històries tendres i colpidores que no us deixaran indiferents. Curiosament, el primer homenatge que va rebre per la seva creació musical, va ser a la presó de Larrinaga de Bilbao.

Estant traslladat a la presó de Pilats de Tarragona, el lloc més lúgubre, més insalubre i més tètric de totes les presons que havia vist, ell

mateix va demanar formar part de la coral i immediatament el van nomenar director. El mossèn de la presó Antonio Tomàs, el va formar en contrapunt i fuga. A través d'un company de la coral, durant les visites que rebien els presoners, i per les casualitats de la vida, va conèixer una noia de Vilanova d'Escornalbou, de nom Rosa, que de seguida va niar al seu cor. Tant va trasbalsar-lo que al cap de poc temps, a la sala de visites de la presó, entre els barrots que els separaven, es va veure impel·lit a declarar-li el seu amor. Un cop aconseguida la llibertat, la Rosa Fontanet va esdevenir la seua estimada esposa. Llibertat que encara va haver d'esperar, perquè va ser traslladat a la presó de Figueirido a Pontevedra, passant durant el seu viatge per tètriques presons com la de Torrero de Saragossa. A Figueirido, va compondre una Ave-maria, que va estrenar, cantada per la coral de la presó, en un ofici religiós davant autoritats civils i militars. Tomàs l'anomena l'Ave-maria de la llibertat, perquè al director de la presó li va satisfer tant, que es va interessar personalment per les circumstàncies del seu captiveri i va iniciar els tràmits del que seria el seu alliberament definitiu. Encara li tocava però, passar el servei militar a Algesires, ja que l'efectuat durant la república no tenia validesa. A Algesires actuà amb l'orquestra del General Barrón, i se li va encomanar gairebé per ordre de la superioritat, com aquell que no vol res, instrumentar l'himne d'artilleria. El dia indicat, a la Catedral en una missa solemne davant la plana major militar, Tomàs amb la seva mestria, va sortir exitós d'aquell repte.

Ja definitivament lliure es va casar amb la Rosa Fontanet i amb els anys van anar naixent els seu estimats fills, l'Albert, el Lluís i la Maria Teresa. Un cop tornat a Orta, es va fer càrrec de la banda del poble, que en aquell moment tenia un repertori molt pobre: *Tres jotes, dues marxes de processó, una missa, un rosari i uns quants ballables per amenitzar les ballades de la Plaça en dies de festa assenyalada*. Del repertori que tenia abans de la guerra Joaquin Antonio Vives, ningú en sabia res.

Una de les dos saletes que tenia a la sastre-ria, situada als baixos de casa Clúa, feia escola de música per les tardes. Les noves incorporacions de joves, va fer que sortís una nova formació musical anomenada orquestrina Esmeralda. Ben aconsellat, va ingressar a la Soci-

Presentació del llibre *Les meves vivències* de Tomàs Gil.

etat General d'Autors i fins i tot més tard va tirar endavant la seva pròpia editorial musical, Ediciones Gil Membrado, que més tard es convertiria en Ediciones Montsagre. El seu torrent de creació musical va fer que escrivís força música ballable: boleros, cha cha cha, mambos, swings, pasdobles...

Instal·lat novament a Barcelona formà part de la Gran Orquestra Palermo, després durant tres anys de l'Orquestra Màxims i posteriorment fitxa per l'Orquestra Bianca. L'any 1963 entra a la Cobla Barcelona i des de llavors com ell cita al llibre: *El virus de la sardana em va contaminar tant, que des de llavors totes les altres creacions de corals i música lleugera van desaparèixer, al ritme que s'imposava la que més em seduïa: la sardana*. En el seu llibre Tomàs expressa molt bé el que és per ell la sardana: *No és una simple música lleugera o únicament una música tradicional per ballar a saltirons, la sardana és una música cultivada, com un poema o una simfonia, que transmet un missatge i pot expressar un sentiment, ja sigui de joia, amor, ràbia o pena. El seu ritme és el del seu cor*. A partir d'aleshores el seu torrent creatiu s'enfoca cap a la composició de sardanes: *Puigventós, Benvinguda, Nai-xença, La millor Rosa* dedicada a la seva esposa.... Més tard es fa càrrec de la direcció de la Cobla i compon una trentena de sardanes, algunes premiades en concursos musicals, i altres obres simfòniques.

Tomàs va començar a ser conegut en el món sardanista i a rebre peticions de composició per part de diverses agrupacions. Alguns compositors cobraven un dineral per fer una sardana, però ell va pensar que si havia d'esperar a compondre per a obtenir un rendiment

econòmic, hauria de reprimir les idees que continuament brollaven del seu cervell. Llavors va prendre una decisió important. Regalaria les sardanes a qui s'ho meresqués. Per ajudar una causa, per fer una aportació a la cultura, per homenatjar a persones defensores de Catalunya, o simplement per sentiment i amor.

Després va dirigir la cobla Badalona i finalment la Cobla Ciutat de Terrassa fins que va haver de jubilar-se, per imperatiu legal, no per ganes.

L'any 1988 va ser un any molt emotiu per al nostre compositor. L'homenatge de la vila de Martorell, el 50è aniversari de la canonització de Sant Salvador d'Horta, on Tomàs va ser l'encarregat de compondre la magnífica sardana commemorativa anomenada *La ruta de Sant Salvador d'Horta*, i finalment el que ell anomena el millor homenatge. Coincidint amb les Festes Majors d'Horta, l'Ajuntament li va dedicar el carrer on hi té la casa i que des de llavors porta el seu nom.

L'any 1993, coincidint que Martorell era Ciutat Pubilla, va estrenar el poema *La llegenda del pont del Diable*, per a cobla augmentada a 23 instrumentistes.

L'any 1994 rep l'homenatge de l'Agrupació Cultural Folklorica Barcelona. Després ofereix dos concerts excepcionals. Primer a Horta, el 20 d'Agost amb la col·laboració del Centre Picasso i després a Vilanova d'Escornalbou. A Orta es va muntar l'escenari a la Plaça, davant l'Església, des d'on el mestre Tomàs va dirigir magistralment les cobles Sant Jordi i Ciutat de Terrassa, en un concert extraordinari davant del públic assistent, i en un fet que no té precedents, davant d'un estol de cigonyes que arribades aquella mateixa tarda, van restar tota la nit immòbils a l'espaldana de l'Església, com si fossin reporters que van anar a cobrir un esdeveniment, per marxar a l'endemà a difondre pel món tot allò que havien vist.

Les celebracions i els homenatges no han parat de produir-se. La concessió del Fajol Olotí, l'homenatge de Cardedeu, la festa de Ripollet, la presentació de l'obra *La llegenda del llac d'Engolasters* coincidint que Encamp era Ciutat Pubilla, la Medalla al Mèrit Musical que atorga la Generalitat de Catalunya... i encara altres homenatges que s'han produït posteriorment i altres més recents que el llibre no ha recollit.

Al final del llibre trobarem una relació crono-

lògica de totes les sardanes composades. El llibre en recull 700, però a dia d'avui ja en són més de 800. Però és que aquesta gran producció musical, ho és no sol de quantitat, sinó també de qualitat, com ho corroboren les 83 sardanes premiades en diferents concursos musicals, les 33 obres de caràcter simfònic per a cobla o bé augmentada, que conjuntament amb tota l'obra anterior a les sardanes sumen més de 1300 composicions.

En les seues memòries, Tomàs demostra que ha estat i és un home de nobles ideals, fidel a un país i a una terra, i que les imposicions absurdes a vegades poden fer canviar la forma de fer, perquè les circumstàncies obliguen quan està en perill un bé tan preuat com és la vida. Però ni les repressions ni les imposicions, no poden fer canviar la forma de ser quan es tenen bons ideals, ni poden fer canviar les conviccions més profundes quan estan ben fonamentades i són fruit, no de la moda, sinó de la reflexió i el convenciment. En definitiva, és bo que els pobles sàpiguen honorar als seus personatges i reconèixer la seva tasca i el servei que han efectuat al llarg de la seva vida, fer justícia al seu esforç i que el seu exemple serveixi per a les generacions actuals i futures.

Hem d'agrair a Tomàs Gil Membrado que hagi mantingut una actitud tan digna davant l'adversitat, per haver col·laborat a aixecar el llistó de la sardana i per fer aquesta aportació cultural al nostre país.

Notes

- (1) En aquella època el poble s'anomenava únicament Horta, va ser l'any 1919 que es va afegir Sant Joan. El nom Orta, que utilitzo al text, és el nom històric del municipi.

